

ZNAČAJ REFORMSKIH PROCESA U JAVNOM SEKTORU U DRŽAVAMA ZAPADNOG BALKANA

THE SIGNIFICANCE OF REFORM PROCESSES IN PUBLIC SECTOR IN WESTERN BALKAN COUNTRIES

Čolaković Namik

Bahtić Sadik

Fakultet za menadžment i poslovnu ekonomiju, Univerzitet u Travnik, BiH

Emir Hujdurović

Alfa BK Univerzitet Beograd, Srbija

SAŽETAK

Javni sektor je ekonomski vezan uz državu i djeluje pod stalnim nadzorom njenih organa, tako da država svojim propisima i političkim usmjerenjem, utvrđuje koncept odnosa između uprave, javnog sektora i privrede. Ekonomski odnosi ova tri sektora se upostavljaju kroz utvrđivanje nivoa potrebnih sredstava, standarde zadovoljavanja potreba, odgovarajuće pravo na izvršenje javnih ovlasti, osnivanje i ukidanje institucija, i sl. U tom krugu se podjednako svi organi zajednički pojavljuju kao osnivači i organi nadzora nad djelovanjem javnog sektora. Pojava globalnih promjena u svijetu je nametnula i transformiranje javne uprave i općenito javnog sektora. Obzirom da sve tranzicijske države koje pripadaju regionu Zapadnog Balkana konvergiraju ka pridruživanju eurointegracijama, neophodna je i njihova adekvatna institucionalna izgradnja, kojom treba da se osigura povećanje regularnosti, profesionalizacije, efikasnosti i efektivnosti u javnom sektoru. Reformiranje javnog sektora je značajno, zato što se kvalitet njegovog funkcioniranja direktno reflektira na ekonomski progres države. Kvalitet se treba zasnivati na savremenim teorijskim modelima kriterija donošenja racionalnih odluka na principima rentabilnosti proizvodnje javnih dobara i ekonomičnosti pružanja javnih usluga. Bilo kakve promjene u sistemu funkcioniranja u

javnom sektoru nalažu i potrebu uspostavljanja efikasnog načina upravljanja.

Ključne riječi: javni sektor, institucionalna izgradnja, ekonomski progres, transformiranje javne uprave, povećanje efikasnosti i djelotvornosti

Key words: public sector, institutional development, economic progress, transformation of public government, increasing the efficiency and effectiveness

SUMMARY

Public sector is economically tied to country and acts below permanent supervision of national government bodies, so country by her acts and political beliefs determines concept of relationship between government, public sector and economy. Economic relations between these three sectors are made based on establishment of needed resources, meeting the standards of satisfy, appropriate law for execution of public authorities, establishment and termination of institutions and etc. In this circle all bodies equally appear together as a founders and bodies of supervision over the actions of public sector. Appearance of global changes in the world has led to transformation of public government and in

general to transformation of public sector. Having in mind that all countries in transition in area of Western Balkan converge to join European integration, it is necessary to have adequate institutional development, which will provide increasing the accountability, professionalization, efficiency and effectiveness in public sector. Reforming the public sector is significant, because quality of its functioning is directly reflected on economic progress of country. Quality should be based on modern theoretical models of criteria for making rational decisions on principles of profitability of production public goods and economic efficiency of providing public services. Any changes in the system of function in public sector dictate also need for establishment of effective ways of managing.

UVOD

U toku XVIII i XIX vijeka države su intenzivnije počele preuzimati brigu o interesima i potrebama svojih građana, a naročito u oblastima gdje se potrebe nisu mogle zadovoljiti individualno, odnosno gdje je potrebna glomazna i skupa infrastruktura, kao što su željeznica, vodoprivreda, elektroprivreda, telekomunikacije i dr. U takvom ambijentu se javni sektor interpolirao između državnog i privatnog sektora, sa osnovnim zadatkom osiguravanja zadovoljavanja niza potreba i interesa građana. Relevantnu ulogu u razvoju javnog sektora su imale UN, definiranjem sloboda i prava, osnivanjem pojedinih agencija i, definiranjem pojedinih opredjeljenja kroz konvencije koje obavezuju vlade pojedinih država.

U okviru savremenog organiziranja javnog sektora pojavljuju se kao segmenti društvene djelatnosti, infrastrukturne djelatnosti, komunalne djelatnosti i posebni upravni organi, čije su zajedničke determinante: ograničeno djelovanje tržišnih zakonitosti i neprofitabilno poslovanje, poslovanje u kojem ne djeluje

konkurencija, stvaranje velikih sistema, djelomično finansiranje iz budžetskih sredstava uz participaciju korisnika, strogi upravni i stručni nadzor, visoka profesionalnost u pružanju usluga i slično. Institucije i organizacije koje djeluju u okviru javnog sektora strukturiraju se na osnovu zakona i uzansi, ekonomske zakonitosti, kao i pravila racionalne i naučne organizacije. Za zadovoljavanje potreba moderne proizvodnje potrebna je izgradnja adekvatne infrastrukture i u takvim okvirima država se transformirala organizatora stvaranja pretpostavki za djelovanje tržišta, kao i zaštitnika sloboda, prava i interesa građana od struktura koje nastoje pokoriti tržište, kao monopolisti ili oligopolisti. Infrastrukturne djelatnosti su produkt industrijskog društva i skoro svakih četvrt vijeka se pojavljuje se nova infrastrukturna djelatnost, koju je potrebno kontrolirati, od izgradnje cestovne mreže koja je najranije počela, do sadašnjeg vremena kojeg karakteriziraju informatička i telekomunikacijska infrastruktura. Istorijski razlozi nameću konstataciju da će se javni sektor i dalje permanentno razvijati, te da će se povećavati nivo sredstava koja se izdvajaju i kvalitet pružanja usluga.

Oblikovanje i organiziranje javnog sektora u državama koje su imale socijalistički prefiks se razlikovao od pristupa ostalih država. Međutim, u procesu dramatičnih i velikih promjena u posljednjoj dekadi XX vijeka transformirani su politički i ekonomski sistemi država Centralne i Istočne Evrope i Zapadnog Balkana, kojima je bilo obuhvaćeno usvajanje novih ustava i uspostavljanje višepartijskog sistema, stvoreno je konkurentno okruženje za slobodne tržišne učesnike, te podstaknut razvoj organizacija civilnog društva i nezavisnih masovnih medija. Kompleksnost tih promjena i transformacija je umnogome otežala funkcioniranje svih sistema u tim državama, ali su sve one bile zainteresirane da iskoriste istorijsku priliku, tzv. „evropski voz konvergenције“, kojim bi se kroz proces pristizanja omogućilo smanjenje

dugoročnog jaza u pogledu GDP per capita u odnosu na razvijene države Evropske unije²⁷. Proces pristizanja nivoa su dobrim dijelom ostvarile sve države koje su u najvećem talasu proširenja 2004.godine postale punopravne članice EU, a taj „voz konvergencije“ očekuje države koje trebaju ući u članstvo. Proces napredovanja ka članstvu podrazumijeva promjenu postojećih politika i korjenite strukturne reforme, posebno kroz intenziviranje trgovinskih i finansijskih tokova i reformiranje tržišta rada i javnog sektora.

IZGRADNJA INSTITUCIONALNIH KAPACITETA I KONCEPT EVROPEIZACIJE

Izgradnja institucionalnih kapaciteta je permanentno aktuelna tema u svim članicama EU i vrlo je bliska konceptu evropeizacije, koji se odnosi na prilagođavanje javnog sektora država članica EU rastućim zahtjevima članstva. Sve ono što pripada problematici institucionalne izgradnje direktno je povezano sa obavezama svih država koje pretendiraju da postanu članice EU i tu ima adekvatnu primjenu, odnosno sve institucionalne reforme članica EU povlače institucionalne reforme država kandidata za članstvo. Obzirom da države kandidati moraju da razviju svoje upravne kapacitete kako bi implementirale propise EU ugrađujući ih u vlastitu legislativu, tokom integracije u EU dolazi i do evropeizacije funkcioniranja i organizacije javne uprave tih zemalja. Iako ne postoji jedinstveni model organiziranja primjenjiv za države pretendente, prvenstveno zbog razlika u razvijenosti država članica, vremenom su se razvili određeni standardi i načela funkcioniranja javnog sektora kojim bi se zemlje kandidati i potencijalni kandidati za članstvo trebale rukovoditi prilikom

sprovođenja reforme. Pod pojmom izgradnje institucionalnih smatra se deinstaliranje starih i ustanovljavanje novih institucija ili samo djelimično reformiranje starih institucija, koji u osnovi ima za cilj povećanje regularnosti, profesionalizacije i djelotvornosti sistema javnog sektora. Sistemski posmatrano postoje dva gledišta izgradnje institucionalnih kapaciteta i to:

1. Horizontalni, koji obuhvata proizvodnju javnih usluga, odnosno podrazumijeva reformu čitavog javnog sektora i uključuje aranžmane za javne nabavke, kreiranje politika, pripremu zakona, upravljanje javnim finansijama i upravno pravosuđe. Sve ono što je vezano za proces evropskih integracije je uključeno u ovo gledište.
2. Vertikalni, koji se odnosi se na reforme određenih sektora uprave.

Osnovi problemi u funkcioniranju javnog sektora su diskreciono povezani i sa horizontalnim i sa vertikalnim segmentom, pri čemu se horizontalni segment odnosi na transparentnost i pouzdanost, zbog poteškoća u primjeni zbog slabosti u vertikalnom segmentu, odnosno u nekim dijelovima javnog sektora. Istovremeno, neke slabosti u vertikalnom segmentu su izvan njihovog domena djelovanja, što se može objasniti da neadekvatan sistem planiranja u telekomunikacijskom sektoru može biti posljedica nekonzistentnog i slabog planiranja i budžetiranja na nivou centralne vlade, što implicira da je to problem svih struktura unutar te vlade, a ne samo vladino tijelo koje rukovodi poslovima iz oblasti prometa i komunikacija. Saglasno svojim kompetencijama i nadležnostima, institucije EU, prvenstveno Evropska komisija učestalo sugerira koje bi mjere države pretendenti morale donijeti u determiniranim sektorima, u cilju provođenja evropskih propisa. Istovremeno, priznaje se da je pravna tekovina²⁸ za horizontalne sisteme nerazvijena i slaba.

²⁷ WB - Jedinica za smanjenje siromaštva i ekonomski menadžment za region Evrope i centralne Azije (ECA PREM), Jugostočna Evropa – Redovni ekonomski izvještaj, juni 2012, str. ix

²⁸ the aquis communautaire

Iskustvo država kandidata ukazuje na to da se potenciranje i snaženje vertikalnih upravnih kapaciteta ne smije činiti na štetu ukupnog sistemskog pristupa reformi, zato što bi to onemogućilo održivu reformu. Iako su strukture za sprovođenje - npr. poljoprivredne ili ekološke politike i odgovarajuće carinske i veterinarske službe - neophodne za pristupanje EU, samo njihovo uspostavljanje nije dovoljno²⁹. Njihov opšti efekat će dobrim dijelom ovisiti od postojanja i funkcioniranja osnovnih elemenata sistema javne uprave, a obzirom da oni čine osnovne predušlove za nesmetano funkcioniranje kompletnog sistema, proizilazi da bi horizontalni i vertikalni pristup trebalo da budu zadovoljavajuće balansirani³⁰.

Obzirom da nisu ustanovljene pravne tekovine EU u oblasti javne uprave uspostavljeni su kriteriji, uputstva i indikatori za ocjenu kapaciteta javne uprave, kao uslova za članstvo u EU. U tom cilju, u programu Sigma, kao zajedničkoj inicijativi OECD i EU, utvrđeni su standardi razvoja sistema javne uprave. Program Sigma³¹ se najvećim dijelom finansira od strane EU. Sarađujući kroz partnerstvo sa zemljama korisnicama, Sigma podupire dobro upravljanje kroz procjenu napretka u reformama i utvrđivanje prioriteta prema zadanim osnovama koje odražavaju dobre evropske prakse i postojeće zakonodavstvo EU (*acquis communautaire*), pomaganje donosiocima odluka i upravama u ustrojavanju organizacija i postupaka za ispunjavanje evropskih standarda i dobre prakse i olakšavanje pomoći donatora iz i

izvan Evrope, pomažući u izradi projekata, osiguravajući predušlove i pomažući u provođenju³². Ovaj program pruža redovnu ocjenu napretka potencijalnih kandidata za članstvo u EU u oblasti javnog sektora. Proučavanje izgradnje institucionalnih kapaciteta i transformiranje javnog sektora je relevantno za razumijevanje procesa promjene koncepta u tim državama iz dva razloga, od kojih je prvi taj što je institucionalna izgradnja direktno povezana sa razvojem demokratije i vladavinom prava. Povjerenje u vladu i participacija u vladavini je važna jer i prvo i drugo zavise od efikasnosti vlade, transparentnosti i pravičnosti procesa vladavine. Nastojanje je da se prihvate i usvoje modeli novog uređenja društva u okviru čijeg djelovanja jačaju socijalna i regulatorna, a ne prinudna obilježja države, pri čemu prevladava stav prema kojem je dobra samo ona uprava koja se pokaže kao uspješna. Uspješnost uprave se može objasniti kroz aspekt da je to ona uprava koja na najefikasniji i najekonomičniji način ostvari svoje ciljeve, vodeći računa da je osnovni cilj upravnog djelovanja ostvarivanje i zaštita ljudskih sloboda i prava, s jedne strane i povećanje opšte dobrobiti društva, s druge strane³³. Drugi razlog izučavanja je utemeljen na empirijskim studijama koje ukazuju da se poboljšanje kvaliteta javne uprave odražava na porast dohotka i investicija³⁴. Dohodovni jaz između bogatih i siromašnih zemalja će se povećavati ako se institucije siromašnih zemalja ne poboljšavaju u odnosu na one u bogatijim zemljama³⁵.

²⁹ Joksimović, Lj., Izazovi institucionalne izgradnje zemalja ZB u procesu pridruživanja EU - Institucionalne promjene kao determinanta privrednog razvoja Srbije, Zbornik radova sa Univerziteta u Kragujevcu-Ekonomske Fakultet, Kragujevac, 2013. str. 63. al. 2..

³⁰ Rabrenović, A., 2009: Reforma državne uprave i integracija u EU, Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu, Beograd, str. 17-23

³¹ Program Sigma je zajednička inicijativa OECD i EU i zamišljen je kao potpora poboljšavanju upravljanja sistemima društva i rukovođenja

³² Mayhew, A., , Analiza pregovora sa zemljama Zapadnog Balkana, Sigma, dokument broj 37, 2013, str. 3

³³ Vidi: Joksimović, Lj., str. 65.

³⁴ Rauch, J. and Evans, P.,: Bureaucratic Structure and Bureaucratic Performance in Less Development Countries, Journal of Public Economics, No. 75, 2000, str. 53.

³⁵ Glemarec, Y. et al.,: The Role of Visible Hand of Public Institutions in Creating a Sustainable Future, Public Administration and Development, 2012, str. 34-38

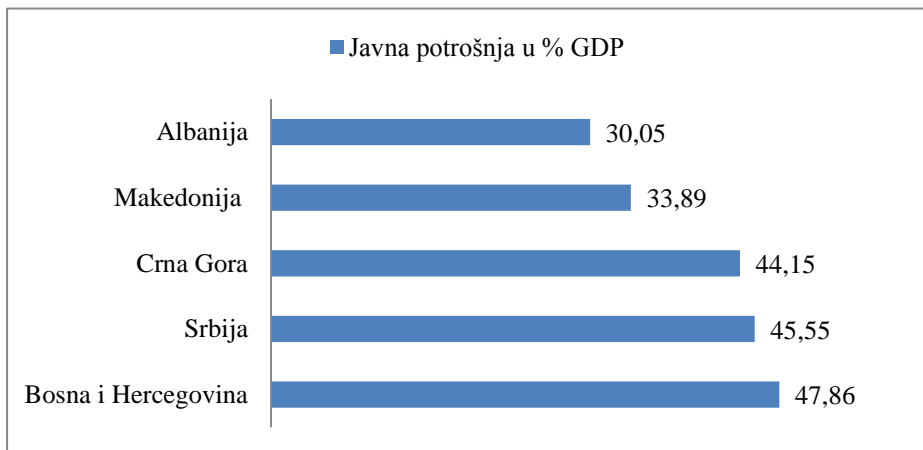
ANALITIČKI PRESJEK STANJA JAVNOG SEKTORA DRŽAVA ZAPADNOG BALKANA I NEKIH TRANZICIJSKIH DRŽAVA

Prilikom analize rada javnog sektora potrebno je uzeti u obzir i diferenciju između proizvoda i ishoda, pri čemu se kao proizvod države može uzeti obim pruženih usluga, dok ishodi predstavljaju rezultate. Unapređenje svih elemenata kvaliteta kvaliteta javnog sektora i proces pristupanja eurointegracijama imaju vrlo visoku korelaciju, pa se može reći i da kvalitet javnog sektora može da se sagleda i kao okvir evropskih integracija. Javni sektor nije efikasan ukoliko su ishodi javnog sektora manji od njegovih proizvoda. Proces tranzicije u svim državama Zapadnog Balkana nije se odvijao ni istom brzinom, ni istom odlučnošću, pa su reformski procesi iz objektivnih razloga³⁶ bili zaustavljeni, ali su nastavljeni, sa više ili manje reformskog kapaciteta.

Grafički prikaz 1. Prosjek visine javne potrošnje u državama ZB u periodu 2003 – 2013 u % GDP.

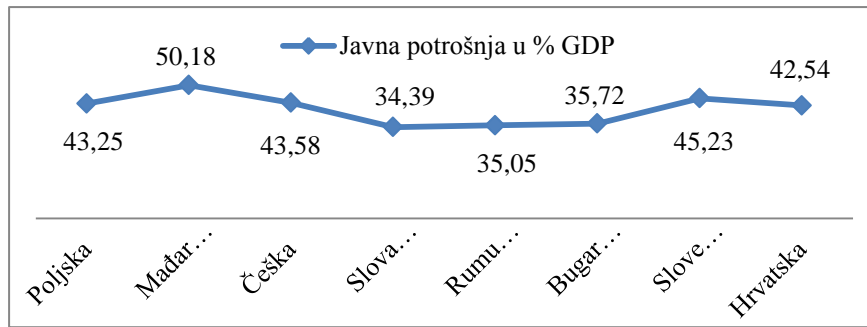
Nivo državne potrošnje u odabranim zemljama je približan nivou državne potrošnje u razvijenim zemljama Evropske Unije. U prosjeku za cijelu grupu zemalja ona iznosi oko 40,3% GDP, s napomenom da postoje osjetne razlike, tako da je najniži nivo javne potrošnje u Albaniji sa 30,05% GDP, a najveći u Bosni i Hercegovini sa 47,86% GDP. Siromašnije zemlje sa niskom javnom potrošnjom su Albanija i Makedonija, dok su siromašnije zemlje sa višom javnom potrošnjom Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora.

Ukoliko se posmatra prosjek visine javne potrošnje u državama koje su u periodu od 2004.godine do danas postale punopravne članice EU, očigledne su razlike između država, odnosno štedljivijih država, ali i onih koje su rasipnije. Bogatije zemlje sa niskom javnom potrošnjom su Estonija, Letonija i Slovačka, a sa visokom javnom potrošnjom se izdvajaju Slovenija i Češka. Grafički prikaz 2. Prosjek visine javne potrošnje u nekim državama EU u periodu 2003 – 2013 u % GDP

Izvor: IMF, World economic Outlook database

³⁶ Zbog vojnih sukoba

Izvor: IMF, World economic Outlook database

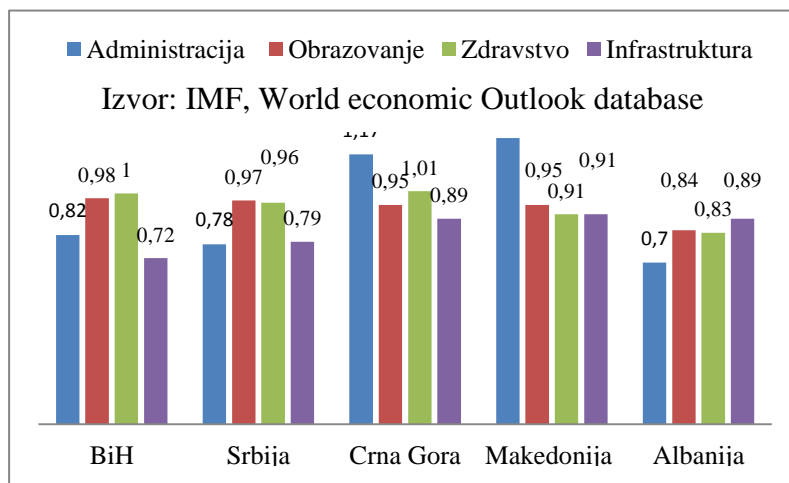
Na osnovu podataka iz četiri oblasti koje pokrivaju dio ukupnog javnog sektora sastavljeni su indikatori performansi javnih sektora država u odnosu na prosječne vrijednosti, pri čemu su uzeti podaci iz država koje su od 2004.godine postale članice EU, država sa kandidatskim statusom, kao i država koje su potencijalni kandidati za EU.

Grafički prikaz 3. Stanje javnog sektora u državama Zapadnog Balkana prema indikatorima u odnosu na prosječne vrijednosti. Primjetna je heterogenost rezultata, tako da na primjer u oblasti administracije Makedonija i Crna Gora imaju nadprosječne vrijednosti, dok su ostale posmatrane države ispod prosjeka. Najujednačenije stanje je u oblasti obrazovanja, gdje su izuzev Albanije ostale države nekoliko procenata ispod prosjeka. Odmah se uočava veliko šarenilo rezultata, iako se mogu pronadi određene tendencije.

Slična situacija je i u zdravstvenom sektoru, gdje vlada relativna ujednačenost. Generalno se može istaći da je najveće zaostajanje u segmentu infrastrukture, gdje niti jedna od posmatranih država nije blizu prosjeka.

Prosjeci u analiziranim oblastima u 10 država koje su postale članice EU 2004.godine su znatno iznad prosjeka u svim posmatranim oblastima, dok je stanje u državama koje su nakon tog najvećeg proširenja ušle u članstvo EU mnogo nepovoljnije i nijedna od posmatranih oblasti nije u nivu prosjeka, iako su u sferi obrazovanja i i zdravstva veoma blizu.

Izvještaji o napretku u oblasti javnog sektora u posmatranim državama pokazuju da je reforma dostigla osrednji nivo usklađenosti sa evropskim principima administracije: značajan napredak u oblasti formalno-pravne institucionalizacije i loš kvalitet implementacije³⁷ Sve države su

Izvor: IMF, World economic Outlook database

³⁷ Sigma, 2012: Civil Service Professionalization in the Western Balkan, No. 48, Public Governance and Territorial Development Directorate, str. 4-7.

usvojile i implementiraju reformske programe. Makedonija je usvojila nov reformski program javne uprave, a Crna Gora je usvojila tzv. Aurum i u oba programa se predlaže okretanje prema novom javnom menadžmentu. Srbija je osavremenila strategiju reforme javne uprave, a u Bosni i Hercegovini je strategija reforme javne uprave ušla u treću fazu sa fokusom na poboljšanje implementacije³⁸.

STRATEŠKE DETERMINANTE U RAZVOJU JAVNOG SEKTORA NA TERITORIJI ZAPADNOG BALKANA

Shodno odredbama dokumenta „Strategija za JI Evropu do kraja 2020 godine“, efikasna i djelotvorna javna uprava je ključna za ispunjavanje kriterija iz Kopenhagena i ima ključnu ulogu u poboljšanju upravljanja preko stabilnijih institucija i u sprovođenju agende za borbu protiv korupcije. Reforma javne uprave ima širok opseg u pogledu ciljeva i aspekata koje obuhvata. To je multidimenzionalan i multidisciplinarni proces, koji je u korelaciji sa mnogim drugim sektorima povezanim sa agendom proširenja napredak ostvaren na tom putu varira od države do države u regionu. Međutim, temeljna poboljšanja su još uvijek potrebna. Neodložno pitanje je povećanje legitimnosti institucija vlasti u očima populacija, što je i politički kriterij za pristupanje EU, koji zahtijeva djelotvorno funkcioniranje demokratskih institucija.³⁹

Osnovni preduslov za racionalno i djelotvorno upravljanje je da se javni sektor u značajnoj mjeri distancira od politike, a snaženje države se može postići osnaživanjem državnih institucija njihove kredibiliteta, kao i osjetnim poboljšanjem kvaliteta javnih usluga. Za veće efekte rada u javnom sektoru potrebne su neophodno je

moblizirati sve ekonomske, društvene i kulturne potencijale država regiona, koji bi prvo izvršile prilagođavanje politika potrebama građana i profesionalizaciju državne uprave institucionalizacijom transparentnosti i pristupa informacijama. Nakon toga bi se poboljšao sistem za efikasnije postupanje po žalbama građana na neadekvatno upravljanje u javnim službama, a posebno unapređenje kapaciteta u okviru javnog sektora i uvođenje instrumenata za upravljanje kvalitetom u institucijama državne uprave. Modernizacija zahtijeva formaliziranu i nepristrasnu proceduru za lakšu i bržu dostupnost javnih usluga. Povećanje efikasnosti i djelotvornosti državne uprave nameće promjene u aspektima koji su povezani sa ovima, a to su: G2G (odnos vlada prema organima uprave), G2C (odnos vlade prema građanima) i G2B (odnos vlade prema poslovnoj zajednici)⁴⁰. Jedan od prioritarnih ciljeva reforme bi trebao biti transformacija “tradicionalne” uprave u upravu usmjerenu na potrebe građanina, koja će biti prilagođena potrebama i zahtjevima građana i klijenata.

Kao važan segment reforme se potencira i decentralizacija, odnosno primjena principa supsidijarnosti, koji daje nadležnost i kapacitet levelu uprave koji je u najboljoj poziciji da ih koristi, što bi rezultiralo povećanjem pribavljanja javnih dobara iz lokalnih izvora i ravnomjerniji regionalni razvoj. Jedan od temeljnih mehanizama putem kojih pozitivna konkurencija kroz regionalnu saradnju vodi do poboljšanja u upravljanju je pritisak od strane ostalih zemalja, što znači da pojedinačne zemlje usvajaju najbolju praksu zbog pritiska konkurencije, tj, ostalih zemalja. To ne znači da se zemlje u regionu moraju takmičiti isključivo međusobno, nego podrazumijeva da bi one trebale imati koristi od međusobne razmjene iskustava i procesa učenja. Ovaj mehanizam ima jasan regionalni značaj zbog liberalizacije trgovine i prekograničnog finansiranja, što

³⁸ European Commission, 2012: Bosna i Hercegovina Progress Report, Enlargement Strategy and Main Challenges 2012-2013, Brussels, str.6.

³⁹ Regional Cooperation Council, Strategija za Jugoistočnu Evropu do kraja 2020 godine, 2013., str.37.

⁴⁰ Vidi isto: str 38.

bi trebalo da poveća djelotvornost javnih usluga, a ne da dovede do njihovog smanjivanja.

Države trebaju uložiti veće napore kako bi poboljšale svoje javne sektore na svim nivoima na osnovu nacionalnih strategija, a Evropska komisija će jačati svoju podršku prema uspostavi potrebnih upravnih struktura i kapaciteta u procesu pristupanja i pri tome strukturirati svoj rad na reformi na osnovu sljedećih ključnih pitanja: strateški okvir za reformu, kreiranje politika i koordinacija, javna služba i upravljanje ljudskim resursima, odgovornost i pružanje usluga⁴¹.

ZAKLJUČAK

Svojim propisima, modelom organiziranja i političkim usmjerenjem države utvrđuju koncept odnosa između uprave, javnog sektora i privrede, te uređuje odnose ova tri sektora, kroz utvrđivanje standarda zadovoljavanja potreba, utvrđuje u međusobnom obračunu moguća sredstva, predaje i odgovarajuće pravo na izvršenje javnih ovlasti i osniva i ukida institucije, itd. U tom procesu su involvirani ravnomjerno svi organi vlasti: državna uprava, lokalna uprava i samouprava, koji se zajednički pojavljuju kao osnivači i nadzora tijela nad djelovanjem javnog sektora. Države Zapadnog Balkana, kao tranzicijske zemlje posjeduju određene specifičnosti i istraživanje kvaliteta javnog sektora i javne uprave u tim zemljama ima poseban značaj u procesu pristupanja EU, jer je ta oblast ključna u procesu integracije, a ispunjavanje pretpristupnih kriterija podrazumijeva snažnu i dinamičnu aktivnost. Kompariranjem dosega u oblasti administracije, obrazovanja, infrastrukture i zdravstva sa utvrđenim prosječnim vrijednostima u državama koje su u najvećem talasu proširenja ušle u EU,

⁴¹ Evropska komisija, 2014, Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Vijeću ministara, Ekonomskom i socijalnom odboru EU i Odboru regija EU, Strategija proširenja i ključni izazovi za 2014-2015, str 5.

primjetno je zaostajanje u određenim indeksima kvaliteta. Kako je javni sektor veoma važan za ukupnu transformaciju država Zapadnog Balkana, one trebaju uložiti veće napore i pokrenuti sve instrumente kako bi implementirale reformske mjere i poboljšale svoje javne sektore na svim nivoima.

LITERATURA

- [1] EBRD, 2012: Transition Report .
- [2] European Commission, 2012: Bosnia and Herzegovina Progress Report, Enlargement Strategy and Main Challenges 2012-2013, Brussels.
- [3] European Commission, 2014, Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Vijeću ministara EU, Ekonomskom i socijalnom odboru EU i Odboru regija EU – Strategija proširenja i ključni izazovi 2014-2015, Brussels,
- [4] Freedom House, 2011: Nations in Transition
- [5] Freibert, A., 2008: Problems and Challenges on the Path of Making the Civil Service in the Western Balkans Professionals and Non Political, Hrvatska Javna Uprava, No. 1, Zagreb
- [6] Glemarec, Y. et al., 2012: The Role of Visible Hand of Public Institutions in Creating a Sustainable Future, Public Administration and Development.
- [7] Grdešić, M., 2008: Problem slabih država i slabih društava u Istočnoj Evropi, Anali hrvatskog politološkog društva, Zagreb
- [8] Joksimović, Lj., 2013, Izazovi institucionalne izgradnje zemalja ZB u procesu pridruživanja EU - Institucionalne promjene kao determinanta privrednog razvoja Srbije, Zbornik radova sa Univerzitet u Kragujevcu,
- [9] Mayhew, A., 2013, Analiza pregovora sa zemljama Zapadnog Balkana, Sigma, dok.br.37,
- [10] USAID 2011, Monitoring Country Progress in Eastern Europe and

- Eurasia,: Bureau for Europe and Eurasia,.
- [11]Regional Cooperation Council, Strategija za Jugoistočnu Evropu do kraja 2020 godine, 2013
- [12]Rauch, J. and Evans, P., 2000: Bureaucratic Structure and Bureaucratic Performance in Less Development Countries, Journal of Public Economics, No. 75.
- [13]SIGMA, 2012: Civil Service Professionalization in the Western Balkan, No. 48, Public Governance and Territorial Development Directorate.
- [14]WB - Jedinica za smanjenje siromaštva i ekonomski menadžment za region Evrope i centralne Azije (ECA PREM), 2013, Jugostočna Evropa – Redovni ekonomski izvještaj, juni 2012
- [15]Worldwide Governance Indicators, World Bank Institute.